

SÚČASNÝ SLOVAKISTICKÝ VÝSKUM NA FILOLOGICKEJ FAKULTE JAGELOVSKEJ UNIVERZITY (A OSTATNÝCH KRAKOVSKÝCH PRACOVISKÁCH)

Zbigniew Babik¹ – Maria Papierz – Halina Mieczkowska

*Uniwersytet Jagielloński, Wydział Filologiczny
Jagiellovska univerzita, Filologická fakulta*

ul. Romana Ingardena 3 (gab. 106), 30 - 060 Kraków (Polská republika)

E-mail: zbigniew.babik@uj.edu.pl, maria.papierz@gmail.com, hmiecz5555@gmail.com

BABIK, Z. – PAPIERZ, M. – MIECZKOWSKA, H. (2023): Current Research in Slovak Linguistics at the Faculty of Philology, Jagellonian University (and Other Institutions in Cracow). In: *Slovenská reč*, 88/3, 284 – 298.

Abstract: The paper presents the research on the Slovak language carried out in Cracow since 2000, focusing on book publications. The main subject of interest was Slovak-Polish contrastive studies involving literary languages, led by specialized linguists affiliated at the Department of the Slavonic Philology of the Jagellonian University (H. Mieczkowska: numerals, dynamics of the nominal inflection, recent changes in the lexical subsystems; M. Papierz: pronouns, semantic syntax; E. Orwińska: interjections, secondary prepositions). Apart from these, the Slovak linguistic material is constantly used by historical linguists, etymologists, onomasticians and dialectologists (both Polonists and Slavists) working in Cracow. The latter direction seems at the same time to be the most promising for the future.

Keywords: Slovak studies in Cracow, Slovak-Polish contrastive studies, achievements of the Slavic studies in Poland.

Článok v skratke:

- Článok približuje výskum javov slovenského jazyka uskutočnený v Krakove po roku 2000, sústreďujúc sa na knižné publikácie.
- Hlavným predmetom záujmu boli slovensko-poľské konfrontačné štúdie (číslovky, dynamika nominálnej flexie, novšie zmeny na úrovni lexikálnych systémov, zámená v jazyku a texte, sémantická syntax, interjekcie, druhotné predložky).
- Slovenský jazykový materiál sa sústavne využíval a využíva historickými jazykovedcami, etymológmi, onomastikmi a dialektológmi (a to polonistami aj slavistami) pôsobiacimi v Krakove.

1. ÚVOD

Krakov sa pomerne rýchlo stal závažným strediskom slavistického výskumu a tunajší bádatelia skoro rozšírili svoje vedecké záujmy aj na slovenčinu (pozri Rzeztelska-Feleszko 1987, s. 90 – 106, 181 – 189). Na začiatku sa výskum koncentroval na Jagelovskej univerzite, postupne sa však k nemu pripájali jazykovedci z iných pracovísk (ústavov a kabinetov Poľskej akadémie vied a iných vysokých škôl). Prá-

¹ Korešpondujúci autor.

ve preto sme sa rozhodli rozšíriť našu správu o výskum slovenčiny v rôznych vedec-kých ustanovizniach Krakova, a to v časovom úseku širšom, ako pôvodne vymedzi-la koncepcia redakcie časopisu.

2. STRUČNÉ INŠTITUCIONÁLNE DEJINY PRACOVISKA

Najzávažnejším slovakistickým pracoviskom v Krakove je Kabinet slovenskej filológie,² ktorý spolu so štyrmi ďalšími tvorí dnešný Inštitút slovanských filológií Jagelovskej univerzity (ISF JU, poľ. *Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego*). V Krakove výučba slovenčiny bola pôvodne obmedzená na lektorát v rámci univerzitnej slavistiky. Roku 1968, hlavne zásluhou Mgr. Danuty Abrahamowicz, sa otvorili päťročné slovakistické štúdiá. Týmto spôsobom vyučovanie slovenčiny získalo náležitú inštitucionálnu podobu a autonómiu. Slovakistika takmer tri desaťročia existovala ako jeden z odborov v rámci ISF JU. V dôsledku reorganizácie Inštitútu v roku 1994 vznikla Katedra slovenskej filológie, ktorú na začiatku viedol literárny vedec prof. Zdzisław Niedziela a po jeho predčasnej smrti (1996) do roku 2015 zase docentka Halina Mieczkowska (aktuálne univerzitná profesorka na dôchodku). Po ďalšej reorganizácii, spočívajúcej v transformácii katedier na nižšie jednotky – kabinety (poľ. *zakłady*), pracovisko existuje ako kabinet, ktorý od roku 2015 vedie univerzitný profesor Zbigniew Babik. Výsledkami slovakistického a kontrastívneho slovensko-poľského výskumu zamestnancov v oblastiach jazyko-vedy aj literárnej vedy (momentálne len štyria pracovníci, vrátane slovenského lek-tora a jediného jazykovedca na plný úväzok) je vyše 30 monografií a príručiek, po-četné štúdie a články, ako aj slovníky a preklady. Na krakovskej slovakistike sa prezenčne vzdelávajú študenti v odboroch jazykoveda a literárna veda (najmä baka-lárske štúdium), v minulosti, v rámci magisterského štúdia, aj preklad (o dejinách pracoviska pozri podrobnejšie Mieczkowska 1999, 2013).

3. SÉMANTIKA A TEXTOVÁ LINGVISTKA

Po roku 2000 Maria Papierz pokračovala v porovnávacom slovensko-poľskom výskume (početné štúdie z oblasti jazykovedy a translatológie) a venovala sa fungo-vaniu zámen v slovenčine a v poľštine. V roku 2003 uverejnila monografiu *Zaimki v języku i w tekście. Studium słowacko-polskie*, kde na úvod upresnila dva pojmy: konfrontatívny a kontrastívny výskum. Kontrastívny výskum je vo svojej podstate atraktívnejší tým, že zdôrazňuje odlišnosti v jazykoch, ale v tomto prípade (pri po-rovnaní slovenčiny a poľštiny) sa musí obmedziť na menší rozsah vlastností skúma-ných javov. Konfrontatívny výskum, ktorý zahŕňa všetky javy, poukazuje jednak na podobnosti, jednak na rozdiely medzi skúmanými jazykmi. Pre opis fungovania zá-men v slovenčine a v poľštine sa zvolili ako východisko niektoré univerzálne jazy-

² Porov. webové sídlo pracoviska.^[1]

kové kategórie ako referencia a v jej rámci aj koreferencia, určenosť/neurčenosť a deixa, kde zámená zohrávajú prvoradú úlohu.

Existenciu slovného druhu pod názvom zámená autorka prijíma ako axiómu, porovnáva systém zámen v slovenčine a v poľštine neberúc do úvahy diskusiu okolo tohto slovného druhu, ktorá v krajných prípadoch viedla až k zamietnutiu osobitnej triedy zámen na úrovni základných slovných druhov, akými sú substantíva, adjektíva, verbá a adverbiá. Problémy s jednoznačnou interpretáciou zámen vznikajú preto, lebo tieto slová sa vyznačujú veľkou nepravidelnosťou nielen formálnou (nepravidelné skloňovanie), ale aj kategoriálnou (chýbajú im isté gramatické kategórie). Neobstojí staršia definícia zámen ako slov, ktoré zastupujú iné slová (podstatné mená, prídavné mená a príslovky), pretože funkciu substitútov nemajú zámená 1. a 2. osoby, a taktiež ukazovacie zámená, ktoré nič nenahrádzajú ani nahrádzať nemôžu; podobne sa to týka neurčitých a opytovacích zámen.

Úloha zámen pri vyjadrovaní kategórie referencie spočíva v odkazovaní buď (1) k rečovému aktu (k jeho účastníkom, k jazykovej situácii alebo k samotnej výpovedi), buď (2) na denotačný status toho-ktorého výrazu. Spoločné pre význam slov, ktoré sa tradične zaraďujú k zámenám, je práve to, že všetky z nich v prirodzenom jazyku slúžia na vyjadrovanie referencie. V sémantickej štruktúre vety zámená plnia dôležitú funkciu ako exponenty koreferencie. Termínom koreferencia sa označuje relácia totožnosti medzi takými substantívnymi syntagmami, ktoré odkazujú na ten istý objekt. Medzi exponenty koreferencie patria aj zvrtné zámená (osobné a prívlastňovacie), ktoré sa do textu dostávajú v dôsledku reflexivizácie, t. j. transformácie, ktorá mení hĺbkovú štruktúru vety s dvomi substantívnymi syntagmami tak, že jednu z týchto syntagiem nahrádza zvrtným zámenom. Porovnanie slovenčiny a poľštiny z tohto hľadiska poukazuje skôr na podobnosti ako na rozdiely medzi obidvomi skúmanými jazykmi.

Ďalšia univerzálna jazyková kategória, na vyjadrovaní ktorej sa zámená zúčastňujú, je kategória určenosti/neurčenosti. Slovenčina a poľština nemajú osobitné gramatické prostriedky (členy) na vyjadrenie tejto kategórie, ale časť zámen (najmä neurčitých) môže suplovať do istej miery funkciu členov.

Deixa (ukazovanie) prebieha na osi T – S (text – skutočnosť). Je zaujímavé, že v oboch jazykoch existujú tie isté prostriedky na plnenie deiktickej a anaforickej (ukazovacej a odkazovacej) funkcie, čo sa považuje za typické pre slovanské jazyky. V prípade deixy môžeme hovoriť o dvoch typoch ukazovania: *deixis ad presentia* a *deixis ad absentia*. Prvý typ ukazovania nastáva v situácii, keď podávateľ a prijímateľ sú v priamom kontakte, keď je možné (hoci nie nevyhnutné) doplnenie jazykového poukazovania (odkazovania k skutočnosti) gestom. O druhom type ukazovania hovoríme, keď sa spomínajú objekty identifikované účastníkmi rečového aktu na základe spoločných skúseností.

Zámená fungujú v jazykovom systéme, no plnia dôležitú funkciu aj pri organizácii textu. Textové operátory, ku ktorým patria aj zámená, majú za úlohu tvoriť súvislý (koherentný) text. Mechanizmy koherencie textu sa analyzujú na základe pôvodného (slovenského) textu, ale aj prekladu zo slovenčiny do poľštiny. Jedným z mechanizmov koherencie textu (a textu prekladu) je anafora, čiže odkazovanie na osi T – T (text – text). Anafora môže mať podobu úplnej repliky a gramatickej repliky, čiastočnej repliky a gramatickej repliky. V prvom a druhom prípade sa v oboch jazykoch využívajú ukazovacie zámená. Priame odkazovanie na susednú vetu alebo v rámci tej istej vety si vyžaduje v slovenčine ukazovacie zámeno *tento*, príznakové v opozícii blízko : ďaleko, kým poľština tu využíva neutrálne zámeno *ten*. V prípade gramatickej repliky, popri takých gramatických prostriedkoch, ako je zhoda, podstatnú úlohu zohrávajú osobne zámená (viac v poľštine) a ukazovacie zámená (rozhodne častejšie v slovenčine) použité samostatne vo funkcii podmetu alebo predmetu.

Porovnávací výskum slovenských a poľských zámen dokazuje, že táto morfológická, a zároveň aj lexikálno-sémantická trieda plní dôležitú funkciu vo vyjadrovaní istých univerzálnych sémantických kategórií a pri tvorení koherentných textov, ku ktorým patria aj texty prekladov.

4. MORFOLÓGIA

V monografii Haliny Mieczkowskej *Dynamika rozwoju fleksji nominalnej w ujęciu typologicznym słowacko-polskim* (2003) autorka rozširuje výskumný rámec morfológickej problematiky a metodológie opisu. Kniha pozostáva zo štyroch hlavných kapitol: *Náčrt vývinu nominálnej flexie v konfrontovaných jazykoch*, *Flektivna paradigmatica v rámci kategórie pádu*, *Flektivna paradigmatica v rámci kategórií rodu, čísla a stupňa* a *Hodnotenie vývinových tendencií v nominálnej flexii konfrontovaných jazykov*. Opisuje v nich nielen flektivne systémy menných slovných druhov v oboch jazykoch, ale poukázaním na dynamiku ich vývinu, povahu faktorov ovplyvňujúcich tento vývin a zisťovaním prípadných podobností a rozdielov v oboch jazykoch predikuje aj ich tvar, ako aj typologickú podobu oboch jazykových systémov v budúcnosti. Monografia je podľa názoru recenzentov nielen významným príspevkom k vývinu slovanskej konfrontačnej morfológie, ale prináša aj cenné poznatky o typológii a dokonca aj o kultúre jazykového vývinu.

Morfológický výskum sa postupne rozšíril o problematiku konfrontácie súčasných foriem s minulosťou. Zvolená výskumná metóda sa ukázala ako užitočná, pretože zárodoky rozdielov medzi konfrontovanými jazykmi, čiže poľštinou a slovenčinou, vo väčšine prípadov spočívajú v ich historickom vývine. Použitá metóda opisu jazykového materiálu korešponduje s návratom k historickej gramatike navrhovaným na prelome storočí, a tým aj k sledovaniu transformačných procesov lexém. Striktný štrukturalistický postulát rozlišovania synchronie a diachronie sa v súčasnej lingvistike stiera,

čo dokladajú aj výskumy H. Mieczkowskej, v ktorých autorka vymedzuje príčiny povrchových zmien v historických procesoch, pričom siaha až k diachrónií a snaží sa tak nájsť most medzi tým, čo je pozorovateľné, a rekonštrukciou.

5. LEXIKOLÓGIA

Porovnávací charakter má aj monografia Elżbiety Orwińskiej, venovaná sekundárnym predložkám v slovenčine a v poľštine (*Przymyki wtórne w języku słowackim w konfrontacji z językiem polskim*, 2006). Autorka pokračuje v konfrontatívnom výskume symsémantických slovných druhov (vo svojej predchádzajúcej publikácii skúmala jazykové funkcie interjekcií, porov. Orwińska-Ruziczka 1992). Na úvod konštatuje, že kým systém prvotných predložiek tak v slovenčine, ako aj v poľštine tvorí všeobecne akceptovanú uzavretú množinu, počet sekundárných predložiek, aj keď niektoré z nich fungujú v jazyku veľmi dlho, sa v oboch jazykoch až v posledných desaťročiach badateľne znásobil. V monografii autorka túto triedu lexém charakterizuje z rozličných aspektov na porovnávacom slovensko-poľskom základe. Definícia predložiek prijatá v práci vychádza zo všeobecne akceptovaných ukazovateľov – lexéma, ktorá patrí k tejto triede, musí spĺňať štyri základné podmienky: neohybnosť, syntaktická nesamostatnosť, spájacia funkcia a pádová väzba. V prípade druhotných predložiek ich predložková funkcia je sekundárna, pochádzajú z rôznych slovných druhov a vznikli rozličným spôsobom a v rozličnom období (slov. *namiesto* – poľ. *zamiast*). Na rozhraní medzi prvotnými a druhotnými predložkami autorka umiestňuje zložené predložky, ktoré na morfolologickej rovine sú sekundárne tvary vytvorené z dvoch alebo troch primárných predložkových morfém (slov. *oproti* – poľ. *naprzeciw*). V tom je inventár slovenských a poľských prvotných predložiek (jednoduchých a zložených) veľmi podobný, kvantitatívne aj kvalitatívne.

Pre potreby analýzy sa vytvoril zoznam 215 sekundárných predložkových tvarov, čo nebolo ľahké, lebo status jednotlivých syntetických a analytických výrazov je podľa autorky často diskutabilný. Vzhľadom na rozdielnosť názorov na tému stupňa ich lexikalizácie vytvorenie všeobecne akceptovateľného inventára nie je možné a sekundárne predložky sú otvorená trieda, ktorá podlieha evolúcii a zmenám. Z porovnania jednotlivých typov (syntetický a analytický typ) druhotných predložiek vyplýva, že aj v slovenčine, aj v poľštine sa vyskytujú podobné útvary, ale poľština preferuje analytický typ.

Vyčlenené druhotné predložky sa dajú charakterizovať vzhľadom na ich syntaktické vlastnosti, t. j. (1) rekciiu³ a (2) syntaktickú funkciu vo vete – v oboch

³ Podľa frekvencie sa najčastejšie spájajú s jedným pádom, len dve predložky sa viažu s dvomi pádmi, slov. *medzi* (I, A), *naprieč* (G, I) – poľ. *między* (A, I), *pomiędzy* (A, I). Poradie podľa frekvencie je nasledovné: genitív, inštrumentál, datív, akuzatív a nominatív. S nominatívom sa spája druhotná predložka *ako* – *Pôsobil ako dirigent*.

analyzovaných jazykoch je to súčasť príslovkového určenia a prívlastku, menej vo funkcii menného prísudku, súčasti predmetu a súčasti podmetu. Sekundárne predložky fungujú tiež ako stále členy formálnosyntaktickej a sémantickej štruktúry frazeologizmov s významom podriadeným významu celého frazeologizmu.

Predmetom uvažovania v monografii H. Mieczkowskej *Zapožyczenia a paralele słowotwórczo-leksykalne w rozwoju leksyki przelomu wieków (w ujęciu słowacko-polskim)* (2015) je konfrontačný opis lexikálnej roviny a s ňou úzko zviazanej slovotvornej roviny v dvoch geneticky, štruktúrne i geograficko-kultúrne príbuzných jazykoch na prelome storočí. Vybraná problematika situovaná práve do tohto obdobia zahŕňa najvýznamnejšie a najaktuálnejšie otázky vo vývine oboch konfrontovaných moderných jazykov. Ukazuje mechanizmy a príčiny zreteľného nárastu slovnej zásoby nielen na úrovni lexikálneho podsystemu s prihliadnutím na intenzívnejší prúd výpožičiek, ale prináša aj širší pohľad, lebo do tohto procesu zapája aj slovotvorný podsystem, ktorý účinne vplýva na organizáciu a stav slovnej zásoby vrátane výpožičiek. Najdôležitejšie zložky opisu vedú k všeobecnej charakteristike slovnej zásoby a podrobnej analýze mechanizmov jej rozširovania a fungovania, čo vyplýva z prekrývania sa vývinu slovotvornej a lexikálnej roviny a dostáva sa do popredia obzvlášť v posledných rokoch vo vzájomných formálno-sémantických vzťahoch lexikálnych jednotiek.

Úvahy boli zámerne obmedzené na synchronný opis. Avšak použitý aparát a cieľ opisu niekedy pripúšťajú aj zavedenie diachrónnych prvkov prostredníctvom prepojenia súčasných javov s ich tvarom a formou pred niekoľkými rokmi či desaťročiami. Okrem uvedených otázok týkajúcich sa fungovania samotného jazykového systému a ďalších eventuálnych slavistických výskumov je výber témy podmienený možnosťou využitia tohto opisu aj v univerzitnej didaktike pri praktickej výučbe jazykov a na úrovni seminárov a diplomových prác.

Analytický jazykový materiál tvorí lexika doložená síce v písanej podobe, ale v rôznych formách a jazykových variantoch udržiavajúcich vzťahy so systémom, normou i úzom. Hĺbková analýza fenoménu výpožičiek ukazuje, že okrem rozširovania samotnej slovnej zásoby je ich význam zásadnejší. Majú vplyv na zmenu lexikálno-sémantických konotácií domácich lexém, na základe čoho obohacujú inventár slovotvorných prostriedkov a techník slúžiacich na rozširovanie slovnej zásoby. Takto sa zároveň stávajú vzorcami na vytváranie nových lexikálnych jednotiek na domácom základe, ktorých vzorom sú zapožičané slovotvorné, syntaktické a formálno-sémantické schémy, čo vplýva na tvar i charakter slovotvorného aj lexikálneho podsystemu, napr. slov. *haluškiáda*, *mečiarizmus*, *antidivadlo*, *ekoprodukt*, *gramonahrávka*, *cestománia / cestomania*, *vel'kofilm*; poľ. *bajering*, *gielczyzacja*, *ekorozwój*, *ekstrajazda*, *muzodajnia*. Pokiaľ ide o slovotvorbu, zdá sa, že vývin slovotvorného podsystemu sa ubera mierne odlišným smerom ako doposiaľ, od pomerne

homogénnej slovotvorby k čoraz viac bezafixálnej slovotvorbe pozbavenej taktiež alternačných (spolu)formantov, čo nie je pre flexívne jazyky príznačné. Tento fakt sa odráža aj v zmene štruktúry domácej lexiky – zo syntetickej výstavby typickej pre flektívne jazyky na rôznorodejšiu, zahŕňajúcu v čoraz výraznejšej miere prvky analytickej lexiky, napr. slov. *autoopravovňa, cyklotéma, hypoúver, homebanking, telefónbanking, cikpauza, zverolekár*; poľ. *fitcentrum / fitnesscentrum, handicap, telebanking, papierologia, muzodajnia*. Sledovaný smer vývinových zmien naznačuje aj silnejšiu tendenciu k nesklonnosti, čo približuje analyzované jazyky k západoeurópskym jazykom. Z tohto dôvodu možno vplyv týchto zmien označiť za hlboký a rozsiahly, v konečnom dôsledku vedie totiž k zmene štruktúry systému i k zmene štruktúrne-typologickej príslušnosti jazyka. Predložená jazyková analýza a okolnosti spojené s vývojom mimojazykovej skutočnosti nám dovoľujú domnievať sa, že výpožičky v oblasti gramatiky majú šancu dosiahnuť, a aj pomaly dosahujú, v cieľovom (prijímajúcom) jazyku stabilizovaný stav, zatiaľ čo na funkčnej úrovni vplývajú na zlepšenie procesu jazykovej komunikácie. Sú navyše nevyhnutným javom, ktorý je akýmsi prirodzeným dôsledkom charakteru jazykových zmien v zjednocujúcej sa Európe a ktorý je podporovaný vplyvmi vonkajších okolností. To dáva prítomnosti výpožičiek v jazyku pozitívny charakter – samozrejme pod podmienkou preberania s mierou a s potrebným odstupom. Konfrontačný charakter analýzy predstavuje v oboch analyzovaných súčasných jazykoch podobný obraz. Rozdiely sa týkajú skôr predchádzajúcich období a vyznačujú sa silnejšou či slabšou intenzitou zmien, ale nie ich kvalitou. Vo všeobecnosti možno hovoriť o vyššej miere derivácie v slovenskom jazyku.

6. LEXIKÁLNA SÉMANTIKA

Obe monografie Haliny Mieczkowskej venované číslovkovým lexémam *Kategoria gramatyczna liczebników w ujęciu konfrontatywnym polsko-słowackim* (1994) a *Studia nad liczebnikiem (na materiale polskim i słowackim)* (1995) treba situovať na pomedzie morfológie, lexikálnej sémantiky a syntaxe. Hoci obe vznikli v polovici 90. rokov 20. storočia, vzhľadom na rozsah materiálu, spôsob analýzy a najmä premeny, ktoré možno v oboch skúmaných jazykoch pozorovať v rámci slovného druhu čísloviek, sú aj pre súčasný výskum veľmi relevantné. Na základe komplexného prístupu k problematike čísloviek (na viacerých rovinách ich fungovania, ako aj z hľadiska jazykového vývinu) sa autorke podarilo podrobne predstaviť problém, ktorý sa v jazykovede riešil len veľmi zriedkavo, a to poukázať na „prenikanie“ sémanticky príznakových čísloviek, ktoré sú preto zdrojom mnohých kontroverzií a pochybností, do syntaktických štruktúr, ako aj opísať pravidlá, ktoré determinujú hodnoty ich gramatických kategórií. Tento cieľ sa autorke darí dosiahnuť vďaka premyslenému sklbeniu empirie s teóriou a pomocou systematickej konfrontácie bo-

hatého jazykového materiálu s najnovšími teoretickými prístupmi (okrem iného nadväzuje na exaktné postupy Z. Topoliínskej a ďalších). Stanovenie súboru pravidiel pre opis číslovkových lexém otvára nielen nové smery pre ich výskum, pričom zároveň prehlbuje doterajší jazykovedný výskum v skúmaných jazykoch, ale najmä pripravuje pôdu pre komplexnú typologickú charakteristiku opisu čísloviek v slovan-ských jazykoch a dokonca aj širšie.

Ďalšia monografia (1995) dopĺňa a prehlbuje problematiku numerálií predstavenú v predchádzajúcej monografii (1994). Autorka v nej totiž „ide za hranice“ číslovkovej lexémy ako takej a komplexnejším a podrobnejším spôsobom skúma štruktúru a fungovanie konštrukcií utvorených z viacsovných číslovkových lexém typu „325“, ako aj sémantický a gramatický charakter podstatných mien vyjadrujúcich množstvo. Takýto prístup jej umožňuje ďalšie zistenia o závislosti pozície a formy jednotlivých prvkov číselných konštrukcií od lineárnych reťazcov, v ktorých sa tieto prvky vyskytujú. Vďaka aplikovaným výskumným nástrojom založeným na spojení teórie s praxou možno výsledné závery a poznatky využiť aj v školskej a univerzitnej didaktike, ako aj v bežnej jazykovej praxi. Autorka ich podrobnejšie prezentuje v populárno-náučnej publikácii *Liczebniki na co dzień* (1996¹, 2000²).

7. SYNTAX

Maria Papierz sa ako jediná medzi krakovskými slovakistami venuje aj syntaktickému výskumu. V monografii *Podstawowe struktury predykatowo-argumentowe we współczesnym języku słowackim* (2013) nadviazala na svoju kandidátsku dizertáciu *Nominalizácie v súčasnej spisovnej slovenčine* (obhájenú na Filozofickej fakulte UK v Bratislave v roku 1979, uverejnenú v Poľsku v poľštine v roku 1982). Obidve metodologicky príbuzné práce vychádzajú z modelu sémantickej syntaxe založenej na logike predikátov, ktorý navrhol Stanisław Karolak o. i. v publikácii *Podstawowe struktury składniowe języka polskiego* (2002). Cieľom monografie je predstaviť základné vetné štruktúry v súčasnej slovenčine, t. j. propozičné (sémantické) štruktúry vety a typy ich gramatickej realizácie na dvoch úrovniach: na úrovni gramatických kategórií a na úrovni gramatických významov. Takýto typ výskumu vo vzťahu k syntaktickej rovine si vyžaduje analýzu na úrovni propozičných štruktúr (sémantická rovina) a povrchových syntaktických štruktúr (formálna rovina).

Za základnú predikátovo-argumentovú štruktúru sa považuje taká štruktúra, ktorá realizuje všetky sémanticky obligátne pozície argumentov. Potom sa určujú pravidlá elidovania, vypúšťania argumentov, čo vedie k rozlišovaniu sémanticky implikovaných argumentov a povrchovej realizácie týchto implikácií. Pokiaľ ide o predikáty s nepredmetovými (propozičnými) argumentmi, za základnú sa považuje štruktúra, ktorá realizuje všetky argumenty, a propozičné argumenty majú podobu vety. Jednotlivé syntaktické derivácie môžu potom spôsobovať zmeny v predikáto-

vo-argumentovej štruktúre propozičného argumentu (meniť jeho štruktúru z vetnej na mennú, elidovať exponent predikátu, exponenty jednotlivých argumentov a nakoniec všetky zložky nepredmetového argumentu). V dôsledku uvedenej analýzy môžeme poukázať na možnosti, ktoré poskytuje jazyk, pokiaľ ide o realizáciu vlastností predikátov v rôznych typoch viet. Je to model, podľa ktorého sa dá opísať jeden jazyk, tak ako v tejto monografii, ale možno ho prijať ako východisko pre porovnávací opis, ako to robia iní bádatelia slovanských jazykov.

Materiálovú bázu tvorí korpus 203 lexikálnych jednotiek – slovenských slovies s najvyššou frekvenciou vyexcerpovaných zo slovníka *Frekvencia slov v slovenčine* (Mistrík 1969). Väčšina z nich je viacvýznamová, čo ovplyvňuje ich valenčné vlastnosti, a preto je každý význam samostatným predikátom. Takýchto predikátov je dovedna 367 a na ich základe sú tvorené jednoduché a zložené vety s predikátmi v 1., 2. a 3. osobe. Jazykový materiál sa líši od materiálu vyexcerpovaného v rámci projektu Stanisława Karolaka a jeho prameňom bol predovšetkým *Slovenský národný korpus*, ale čiastočne sa tu vyskytujú aj príklady vytvorené pre potreby tejto práce.

Zhromaždené vety boli priradené typom propozičných štruktúr rozdelených do troch kategórií: jedno-, dvoj- a trojargumentové predikáty a v rámci nich sa vyčlenili predikáty prvého a druhého (vyššieho) stupňa. Všetky zhromaždené slovesá boli priradené k jednotlivým kategóriám. Prvú časť predstavuje katalóg abecedne usporiadaných slovies, opísaných ako lexikálne jednotky, ktoré boli vo viacerých prípadoch v závislosti od významu rozdelené na niekoľko osobitných predikátov, následne začlenené do jednotlivých sémantických tried a podľa prijatého modelu im bola priradená sémantická štruktúra. Druhú časť tvorí prezentácia jazykového materiálu usporiadaná podľa členenia na jednotlivé typy predikátov. Obsahuje zoznamy slovies, ktoré patria do jednotlivých sémantických kategórií, typy vetných fráz a príklady ich realizácie v podobe diferencovaných vetných schém.

Práca je do značnej miery pokračovaním výskumu, ktorý viedol S. Karolak (zosnulý v roku 2009) v rámci projektu *Składnia porównawcza języków słowiańskich II połowy XX wieku (Porovnávacía syntax slovanských jazykov 2. polovice 20. storočia)*. Pracoval na ňom medzinárodný tím syntaktikov (taktiež s účasťou M. Papierz), kde sa dodržiavala koncepcia sémantickej syntaxe založenej na logike predikátov, ktorú navrhol Karolak.

8. HISTORICKO-POROVNÁVACIA JAZYKOVEDA A MEDZIJAZYKOVÉ KONTAKTY

Slovenský materiál spolu s dokladmi zo všetkých ostatných slovanských jazykov využíva práca Zbigniewa Babika *Korespondencje akcentowe między słowiańskim a starszymi językami indoeuropejskimi (pierwotne neutra tematyczne)* (2012), venovaná etymológii, prozodickej rekonštrukcii a ďalšiemu historickému vývinu praslo-

vanských podstatných mien stredného a mužského rodov, rôznymi bádateľmi pokladaných za pokračovanie závažných pre historickú akcentológiu archaických indoeurópskych tematických neutier (kmeňov na **(i)o-*). V prozodickej rekonštrukcii sa dnes sústavne berú do úvahy slovenské kvantitatívne opozície (a tie vokalicke opozície, ktoré vznikli prehodnotením starších kvantitatívnych protikladov, najmä vo východoslovenských nárečiach). Slovenčina (aspoň isté slovenské nárečia) je totiž jediným západoslovanským jazykom, ktorý takéto protiklady zachoval v prípade všetkých zdedených samohlások a sonánt. Široko sa využili informácie slovenských jazykových atlasov a slovníkov (vrátane nárečových), čiastočne aj výsledky excerptie menších prameňov, a to monografických článkov a pod. Využitie indícií jednotlivých jazykov a nárečí si vyžadovalo zaujať postoj k istým všeobecnejším otázkam slovanskej historickej prozódie, porov. prílohy. Dve sa podrobnejšie vzťahujú na špecificky slovenské javy. V prílohe *Západoslovanské kvantitatívne reflexy krátkeho nového akútu v slabikách pred koncovými jermi – pokus o rekapituláciu problému* (s. 411 – 438) sa prezentuje medziiným rozsiahly súpis slovenských foriem (najmä mužských podstatných mien zdedených z praslovančiny, napr. *stól*, no gen. sg. *stola* atď.), v ktorých sa dlhé reflexy pôvodne krátkych koreňových samohlások môžu z porovnávacieho hľadiska vysvetliť dĺžením krátkeho novoakútového tónu. Nenašli sa pritom seriózne indície, ktoré by si vyžadovali obmedzenie tejto dlhej striednice len na jeden určený druh nového akútu (napr. motivovaný presunutím prízvuku z koncového jeru). Z tohto hľadiska slovenčina je tým slovanským jazykom, ktorý najdôslednejšie odlišuje kvantitatívne striednice starého akútu (pravidelné krátenie pôvodne dlhých samohlások vo všetkých polohách) a krátkeho nového akútu (druhotná dĺžka v istých fonetických kontextoch).

Prehodnotil sa aj pôvod javu známeho najmä v novohradských a západogemerských nárečiach ako tzv. posunutá dĺžka. Napriek doterajším pokusom (Majtán 2005 a i.), ktoré predpokladali kvantitatívnu metatézu uskutočnenú až po zániku pôvodných praslovanských tónových protikladov, je badateľné, že v istých morfológických kategóriách (prídavné mená, slovesá na **-i-*) sa zdá, že jav je obmedzený na vybrané lexikálne jednotky charakterizované rekonštruovaným krátkym novoakútovým prízvukom koreňovej slabiky (napr. *môkry* (spis. *mokrý*) < **mòkrÿ*; *hólim* (spis. *holim*) < **gòlÿ-*), pričom by bolo ťažké nájsť relevantné príklady medzi početnými starými slovami s etymologickými dlhými (druhotne skrátеныmi) koreňovými samohláskami (*starý*, *staví* atď.). Nedostatok dĺženia v ostatných stredoslovenských nárečiach (a následne v spisovnom jazyku) mohli teda ovplyvniť susedné dlhé slabiky (koncoviek), kým v nárečiach, z ktorých príslušné lexémy predpokladane prenikli do novohradských a gemerských nárečí (nazdávame sa totiž, že pôvodný, domáci areál tohto javu sa nachádzal trochu južnejšie, už na dnešnom maďarskom jazykovom území), susedné dlhé koncovky by dĺženiu nového akútu neprekážali. Doložené

krátenie pôvodne dlhých koncoviek týchto foriem možno vysvetliť neskorším pôsobením stredoslovenského rytmického zákona.

Druhá príloha (s. 439 – 466) sa vzťahuje na predpokladané⁴ na základe západoslovenského (v tom aj slovenského) materiálu oxytonické neutrá s nečakane skrátenou koreňovou samohláskou, ktorých príkladom je najmä slovenské *vedro* (namiesto *ŕviedro*, záp. *ŕvidro* atď.). V monografii bola navrhnutá alternatívna interpretácia tohto javu. Východiskom je rekonštrukcia prozodických dvojtvarov charakterizovaných staroakútovým prízvukom na koreňovej slabike založená na podobách slova v istých južnoslovenských nárečiach. Hoci v knihe sa rekonštrukcia dvojslabičnej štruktúry slova (**vědrò*, s možným variantom **vedrò*) ešte nespochybňuje, dnes sa zdá, že práve toto neutrum obsahovalo stredný slabý jer (**věďbrò*), na ktorý poukazuje, okrem iného, stredopolský miestny názov *Wiaderno* < **Věďbrьno* doložený od 14. storočia, čiže motivácia krátenia mohla byť ešte iná (krátenie dĺžok, ktoré od oxytonického prízvuku oddeľovala stredná slabika obsahujúca slabý jer, sa zdá pravidelné – čo sa taktiež preskúmalo podrobne v prílohe – v západoslovenskom a slovinsko-kajkavskom areáli).

V tomto období na pôde krakovskej pobočky varšavského Ústavu slavistiky Poľskej akadémie vied (tzv. Kabinet praslovančiny, resp. Praslovanský kabinet, poľ. *Pracownia Języka Prasłowiańskiego*) pokračoval aj výskum praslovanskej slovnej zásoby, ktorý ešte v 50. rokoch 20. storočia iniciovali T. Lehr-Spławiński a jeho žiak F. Sławski. V rokoch 1974 – 2001 vyšlo osem zväzkov tzv. praslovanského slovníka (do konca písmena *G*). Po Sławského smrti v roku 2001 sa však postup prác spomalil.⁵ *Słownik prasłowiański* systematicky využíva ako dôkazy niekdajšej existencie rekonštruovaných praslovanských lexém aj slovenskú slovnú zásobu (isté heslá sa zakladajú len na nej), sústavne doplňujú a rozširujú korpus používaných slovenských zdrojov (novšie aj o amatérske nárečové slovníky atď.).

V Inštitúte východoslovenských filológií JU už istý čas pokračuje etymologický výskum rusínskej lexiky (nárečia tzv. Lemkov na poľsko-slovenskom pohraničí), ktorý prirodzene nemôže nebrať do úvahy slovenskú slovnú zásobu; doteraz boli uverejnené viaceré články a knižná monografia (Fałowski – Hojsak 2020; pozri Králik 2022).

V posledných desaťročiach venuje zvýšenú pozornosť južnej periférii poľštiny krakovský indoeuropeista a slavista prof. Leszek Bednarczuk, v čase svojej profesii-

⁴ Existenciu takéhoto foneticky motivovaného druhu pôvodne oxytonických neutier prijímajú niektorí, najmä holandskí akcentológovia.

⁵ Spracovaný ešte „starým“ autorským tímom (Wiesław Boryś, Maria Wojtyła-Świerżowska, Władysław Sędzik a in.) 9. zväzok (1. časť, heslá na písmeno *Ch*), formálne posúdený a schválený na publikovanie už pred niekoľkými rokmi, sa má uverejniť len online (pdf), zatiaľ čo heslá na písmeno *K*, pripravené v posledných rokoch novým tímom pod vedením Marioly Jakubowicz v rámci dvoch domácich grantových projektov, vyjdú aj v tradičnej, knižnej podobe. Elektronická podoba 11. zväzku (*Ko* – *Ky*) je už dostupná online^[2]. Existuje aj príslušná databáza.^[3]

onálnej činnosti pôsobiaci na dnešnej Pedagogickej univerzite. Prepracované texty viacerých článkov venovaných štruktúrnym, gramatickým a lexikálnym paralelám v nárečiach Slovenska a južného Poľska, ale aj jazykovým cestám zavedenia kresťanstva do Poľska a susedných krajín, ba dokonca jazykovej problematike mena sv. Svorada, nájdeme v jeho knihe *Początki i pogranicza polszczyzny* (Bednarczuk 2018, s. 60 – 80, 178 – 186). Aj jemu vďačíme za nápad zaujímavého doktorského projektu, uskutočneného na pôde spomenutého ÚS PAV vo Varšave zamestnancom krakovského praslovanského kabinetu Szymonom Pogwizdom. Predmetom uvažovania bolo 30 vybraných z celkovo vyše stovky zistených príkladov „exkluzívnych“ lexikálnych alebo sémantických paralel medzi (malo)poľskými a východoslovenskými nárečiami (dakedy zahrňujúcich aj východoslovenské jazyky), zachytených na mapách lexikálneho (4.) zväzku *Atlasu slovenského jazyka* (napr. *chudoba* ‘statok’, *tuňi* ‘lacný’, *hrad* ‘ľadovec’, *trimac* ‘držať’). Cieľom bádania bolo nájsť odpoveď na otázku ich pôvodu – ide o paralely zdedené z časovo vzdialenejšieho obdobia (napr. praslovanské dialektizmy) alebo o novšie vzájomné vplyvy a výpožičky? Dizertáciu *Zbiežności leksykalne gwar wschodniosłowackich z językiem polskim na tle ogólnosłowiańskim ze szczególnym uwzględnieniem języków wschodniosłowiańskich – w ujęciu diachronicznym*, formálne obhájenú v júni 2023, sa pravdepodobne podarí vydať knižne. Niektoré otázky sa už predtým spracovali v Pogwizdových článkoch (2019, 2020, 2021). V súčasnosti ÚS PAV spolupracuje s Jazykovedným ústavom L. Štúra SAV na spoločnom grantovom projekte venovanom sémantickým zmenám v slovenských a poľských nárečiach (S. Pogwizd – L. Králik).

Osobitnú zmienku si zaslúži aj publikácia Michała Németha, dnes popredného krakovského hungaristu a turkológa, venovaná slovám maďarského pôvodu v nárečiach poľskej Oravy (*Zapożyczenia węgierskie w gwarach orawskich i drogi ich przenikania*, 2008). Vzhľadom na neprítomnosť väčších skupín maďarsky hovoriaceho dedinského obyvateľstva priamy a trvalý kontakt s maďarčinou v tejto časti Uhorska vznikol až v 2. polovici 19. storočia po zavedení povinného vyučovania v tomto jazyku na základných dedinských školách. Napriek tomu slová maďarského pôvodu prenikali do týchto nárečí už predtým, a to prostredníctvom slovenských nárečí hovorených na území dnešného Slovenska, v dôsledku dištančných súkromných kontaktov obchodnej (hospodárskej) povahy, ale aj v dôsledku valašskej kolonizácie. Identifikácia a rozvrstvenie v jednotlivých prípadoch týchto dvoch základných ciest prenikania hungarizmov do nárečí severnej Oravy (maďarčina ako priamy zdroj vs. prirodzený proces postupného prenikania slov cez jednotlivé nárečové areály) boli základným cieľom práce. Kriticky sa zhodnotili, niekedy aj v podobe diskusie s názormi predchádzajúcich bádateľov, dejiny takmer 70 slov oravského nárečia, ktoré sa pokladajú za pôvodom maďarské alebo aspoň sprostredkované týmto jazykom. Némethova štúdia sa doteraz najkomplexnejším spôsobom snaží posúdiť

význam, ktorý mali slovenské nárečia pri „prirodzenom“ prenikaní slov južnejšieho pôvodu na poľské jazykové územie.

9. OSTATNÉ

V zahrnutom období v Krakove vznikol značný počet (viac ako sto) slovakistických článkov publikovaných hlavne v poľských a slovenských časopisoch a zborníkoch. Väčšinu tvoria texty M. Papierz a H. Mieczkowskej, obyčajne sú venované otázkam, o ktorých sme sa zmienili vyššie. So slovenčinou však aspoň čiastočne pracujú aj niektoré publikácie Z. Babika (štúdie k vybraným slovenským a slovan-ským lexémam a formám, slovenskej toponomastike, pozri 2005, 2007, 2020), M. Biesagy (Biesaga – Sroka 2007: polonistický pohľad na pravopis a čiastočne aj na jazyk tzv. listu zbojníkov k mestskej rade Bardejova z roku 1493), R. Szeptyńského (2022: zvláštnosti rodových systémov niektorých nárečí poľsko-slovensko-čes-kého pohraničia), P. Janczulewicz (2017: kvantitatívne alternácie koreňových samohlások neutier na *-*ęt*- v slovenských a iných nárečiach), W. Sowa (2005, 2007: staršia, najmä neslovanská toponomastika Slovenska), M. Raka (2020: slovakizmy v podhalskom nárečí), K. Sikoru (2006: kontakty južnopoľských a slovenských ná-rečí), S. Huptýsa (2017) či už uvedené texty L. Bednarczuka a S. Pogwizda.

Chceli by sme spomenúť aj dve dizertačné práce obhájené na FF JU, ktorých autormi boli – čo je zaujímavé –slovenskí občania pôsobiaci v Krakove: H. Piškani-nová (*Obraz człowieka zawarty w slowackich oraz polskich związkach frazeologicz-nych z komponentami zwierzęcymi*, 2014, školiteľka M. Papierz) a A. Horák (*Poľ-sko-slovenská medzijazyková interferencia vo výučbe slovenčiny ako cudzieho jazy-ka*, 2016, školiteľka H. Mieczkowska). Tieto dve práce však knižne neboli vydané. Ďalšie dizertácie ostali, bohužiaľ, nedokončené, aj keď doktorandi⁶ zanechali stopy svojej vedeckej činnosti v podobe čiastkových príspevkov.

10. PERSPEKTÍVY

Odchod do dôchodku prvej generácie krakovských slovakistiek, ktorých vedec-ké záujmy sa koncentrujú na spisovnú slovenčinu (obyčajne v konfrontácii so spi-sovnou poľštinou), a aktuálne personálne pomery v ISF JU a na iných pracoviskách dovoľujú predpokladať, že v nasledujúcich rokoch krakovskí jazykovedci budú skú-mať slovenčinu a jej javy predovšetkým okrajovo a ako súčasť širšieho slavistického komparatistického výskumu, dokonca do značnej miery z diachronickej perspektívy (dejiny jazyka, etymológia, onomastika atď.), vrátane výskumu jazykových pome-rov na poľsko-slovenskom pohraničí. V týchto odboroch sa v Krakove podarilo udr-žať kontinuitu vzdelávania mladších generácií bádateľov schopných kompetentne využívať aj nespracovaný, „surový“ slovenský jazykový materiál. Naproti tomu do-

⁶ M. Sikorska-Ciepał, W. Manczewska-Wicik, R. Bracki, R. Wilgocki, M. Gromadzka.

teraz preferowany synchronický, konfrontatívny a kontrastívny výskum spisovnej slovenčiny sa pravdepodobne značne obmedzí.

Literatúra

- BABIK, Z. (2005): Środkowosłowackie *krie(d)lo* ‘skrzydło’. In: Mieczkowska, H. – Suchoń-Chmiel, B. (eds.): *Język i literatura słowacka w perspektywie słowiańskiej. Studia słowacko-polskie ofiarowane profesor Marii Honowskiej*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 145 – 152.
- BABIK, Z. (2007): Przyczynki do gramatyki historycznej języka słowackiego. Z dziejów participium **mogľь*. In: *Rocznik Slawistyczny*, 56, 69 – 82.
- BABIK, Z. (2012): *Korespondencje akcentowe między słowiańskim i starszymi językami indoeuropejskimi (pierwotne neutra tematyczne). Przyczynki do krytyki akcentologii post-Ilicz-Swityczowskiej*. Kraków: Lexis (Prace IFS UJ 27).
- BABIK, Z. (2020): Nowy etap badań nad toponimią słowacką (uwagi po lekturze książki Ivety Valentovej „Lexika slovenských terénnych názvov. Koncepcia lexikografického spracovania”). In: *Onomastica*, 64, 229 – 238. DOI: 10.17651/ONOMAST.64.17/
- BEDNARCZUK, L. (2018): *Początki i pogranicza polszczyzny*. Kraków: Lexis.
- BIESAGA, M. – SROKA, S. (2007): List zbójników z 1493 r. i jego język. In: *Studia Źródłoznawcze*, 45, 49 – 57.
- FAŁOWSKI, A. – HOJSK, W. (2020): *Lemkowskie etymologie*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- JANCZULEWICZ, P. (2017): Akcentuacja tematów na *-*ę*- w kontekście polskich danych gwarowych i historycznych. In: *Jezikoslovni zapiski*, 23/1, 172 – 182.
- HUPTYŚ, S. (2017): Wyrazy topograficzne wyszczególnione w słowniku Antona Bernoláka w ujęciu porównawczym. In: *Slavia*, 86/4, 423 – 448.
- KAROLAK, S. (2002): *Podstawowe struktury składniowe języka polskiego*. Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy.
- KRÁLIK, E. (2022): Notulae etymologicae Lemkovicanae, In: *LingVaria*, 17/2(34), 209 – 226. DOI: 10.12797/LV.17.2022.34.14.
- MAJTÁN, M. (2005): Takzvaná posunutá dĺžka v južnostredoslovenských nárečiach. In: Považaj, M. (ed.): *Kvantita v spisovnej slovenčine a v slovenských nárečiach. Zborník materiálov z vedeckej konferencie konanej 2. – 3. apríla v Budmericiach*. Bratislava: Veda, 145 – 148.
- MIECZKOWSKA, H. (1994): *Kategoria gramatyczna liczebników w ujęciu konfrontatywnym polsko-słowackim*. Kraków: Uniwersytet Jagielloński.
- MIECZKOWSKA, H. (1995): *Studia nad liczebnikiem (na materiale polskim i słowackim)*. Kraków: Universitas.
- MIECZKOWSKA, H. (1996¹, 2000²): *Liczebniki na co dzień*. Kraków: Wydawnictwo Oddziału PAN w Krakowie (Nauka dla wszystkich 480).
- MIECZKOWSKA, H. (1999): Historia i działalność słowacystyki krakowskiej przy IFS UJ. In: Siatkowski, J. – Káša, P. (eds.): *Słowacystyka w Polsce. Materiały z I konferencji słowacystycznej*. Warszawa–Kraków: Wydawnictwo i drukarnia Towarzystwa Słowaków w Polsce, 5 – 11.
- MIECZKOWSKA, H. (2003): *Dynamika rozwoju fleksji nominalnej w ujęciu typologicznym słowacko-polskim*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- MIECZKOWSKA, H. (2013): Krakovská slovakistika – stav, vyučovanie, perspektívy In: Pekarovičová, J. – Hargašová, Z. (eds.): *Slovenčina vo svete – súčasný stav a perspektívy. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej 22. – 25. októbra 2013 v Bratislave*. Bratislava: Univerzita Komenského, 187 – 195.
- MIECZKOWSKA, H. (2015): *Zapožyczenia a paralele słowotwórczo-leksykalne w rozwoju leksyki przelomu wieków (w ujęciu słowacko-polskim)*. Kraków: Wydawnictwo FALL (Krakowskie Studia Slawistyczne III).

- MISTRÍK, J. (1969): *Frekvencia slov v slovenčine*. Bratislava: SAV.
- NÉMETH, M. (2008): *Zapožyczenia węgierskie w gwarze orawskiej i drogi ich przenikania*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- ORWIŃSKA-RUZICZKA, E. (1992): *Funkcje językowe interiekcji w świetle materiału słowackiego i polskiego*. Kraków: Universitas.
- ORWIŃSKA, E. (2006): *Przyimki wtórne w języku słowackim w konfrontacji z językiem polskim*. Kraków: Lexis.
- PAPIERZ, M. (1982): *Nominalizacje we współczesnym języku słowackim*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego (Zeszyty Naukowe UJ DXC. Prace Językoznawcze 72).
- PAPIERZ, M. (2003): *Zaimki w języku i w tekście. Studium słowacko-polskie*. Kraków: Universitas.
- PAPIERZ, M. (2013): *Podstawowe struktury składniowe współczesnego języka słowackiego*. Kraków: Lexis.
- POGWIZD, S. (2019): Wybrane przykłady polsko-wschodniosłowackich zbieżności semantycznych na tle ogólnosłowiańskim (wsch.-sła. *skura, cma, chudoba, hodovac*). In: *Język Polski*, 99/3, 98 – 106. DOI: 10.31286/JP.99.3.8/
- POGWIZD, S. (2020): Rozwój ptn.-słow. *brudъ i psł. *bridъ w języku polskim i w dialekcie wschodniosłowackim oraz ich stosunek do języków wschodniosłowiańskich. In: *Slavia Orientalis*, 69/4, 887 – 896. DOI: 10.24425/slo.2020.135783/
- POGWIZD, S. (2021): O pochodzeniu i rozwoju semantycznym leksemu *pluta* jako przykładzie zbieżności polsko-wschodniosłowackich w leksyce meteorologicznej. In: *Język Polski*, 101/3, 113 – 121. DOI: 10.31286/JP.101.3.9/
- RAK, M. (2020): Zapożyczenia leksykalne w gwarze podhalańskiej i drogi ich przenikania (zarys problematyki). In: Jankowiak, M. – Vašíček, M. (eds.): *Slovanské dialekty v jazykovém kontakcie: Nářeční lexikum v pomezích oblastech v minulosti a současnosti*. Praha: Slovanský ústav Akademie věd České Republiky, 193 – 202.
- RZETELSKA-FELESZKO, E. (1987): *Językoznawstwo zachodniosłowiańskie w Polsce (przewodnik)*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- SIKORA, K. (2006): Liczebniiki w gwarach Podtatrza (Podhale, Spisz, Orawa). In: *LingVaria*, 1/2(2), 49 – 61.
- SOWA, W. (2005): Ein verschollenes Namengut Europas? Zur Substratproblematik in der Tatraregion. In: *Österreichische Namenforschung*, 32, 145 – 163.
- SOWA, W. (2007): Zur Herkunft und Funktion des Namens *Zips*. In: *Österreichische Namenforschung*, 35/1 – 3, 69 – 82.
- SŁAWSKI, F. (ed.) (1974 – 2001): *Słownik prasłowiański*. Zv. 1. – 8. Wrocław etc.: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- SZEPTYŃSKI, R. (2022): Changing gender of self-reference in the Polish dialects of Silesian Beskids. In: *Scando-Slavica*, 68/1, 115 – 135. DOI: 10.1080/00806765.2022.2053580/

Internetové zdroje

- [1] <https://ifs.filg.uj.edu.pl/zaklad-filologii-slowackiej> (cit. 28. 12. 2023).
- [2] <https://ispan.waw.pl/ireteslaw/handle/20.500.12528/1975> (cit. 28. 12. 2023).
- [3] <https://praslow.ispan.edu.pl/sownik/pl> (cit. 28. 12. 2023).